

Vereniging Oud Valkenburg

oud valkenburg

NIEUWSBRIEF december 2025

Het bestuur van de
Vereniging Oud-Valkenburg
wens u prettige feestdagen
en een gezond en voorspoedig 2026

De boerderij van Van Egmond met de Broekweg in een (zeldzaam) witte wereld.

Hallo Leden

Welkom bij de derde nieuwsbrief van dit jaar. 2025 stond in het teken van 80 jaar bevrijding. In ons torenmuseum hadden we een prachtige tentoonstelling over de meidagen van 1940. Als u deze niet hebt gezien, heeft u wat gemist. In april krijgt u een herkansing. In januari is de tijdlijn weer terug op de eerste verdieping. Het komende jaar gaat het eindelijk gebeuren; een verbinding tussen de toren en de kerk. De vereniging krijgt hiermee meer mogelijkheden en ruimte voor haar collecties. We mochten dit jaar nieuwe vrijwilligers welkom heten binnen de club. Daar zijn we zeer blij mee. In dit nummer een bijdrage van de nieuwe gemeente archeoloog Tim de Ridder over de opgraving van de kalkovens aan de Katwijkerweg. We wensen u veel leesplezier en zien u graag in 2026 op een van onze bijeenkomsten of in de toren.

Druk bezochte lezing over Valkenburg in de 17^e eeuw.

Vereniging Oud Valkenburg kijkt terug op een geslaagde ledenavond 4 november jongstleden. De opkomst was erg goed en geen van de aanwezigen zal spijt van zijn of haar komst gehad hebben. Na de introductie door dhr. Henk Imthorn werd het woord gegeven aan dhr. Herman Dijkhuizen. Aan hem de eer om het eerste boekje "Zij kregen een gezicht" (geschreven door Herman Dijkhuizen en Joshua Rijsdam) aan de voorzitter van Comite 4-5 mei dhr. Cees Maagdelijn uit te reiken.

De uitreiking van het boekje.

Ook werd een exemplaar uitgereikt door Joshua aan mevrouw Joke Kempers (dochter van de 10 mei in Valkenburg gesneuvelde soldaat George van Leeuwen). Tijdens het onderzoek van Herman en Joshua kwam zij er achter dat haar vader in Valkenburg lag begraven. Voorafgaande aan de uitreiking gaf Herman voor een muistil publiek een boeiende presentatie onder welke omstandigheden het dorp Valkenburg leed op 10 mei 1940 waarbij soldaat Co Corbijn om kwam.

Vervolgens kwam dhr. Peter Hoogerbrugge aan het woord; hij heeft een onvoorstelbaar doortastend onderzoek gedaan naar het dorp Valkenburg in de 17^e eeuw.

Aan de hand van voornamelijk formele stukken (denk aan aktes en oude getekende plattegronden e.d.) heeft hij de samenstelling van 'ons dorp', bestaande uit 99 huishoudens (1623) serieus kunnen reconstrueren. Dit moet een heidense klus geweest zijn. De ligging van een perceel werd omschreven door te vermelden wat

er zich ten noorden, westen, zuiden en ten oosten van het perceel bevond; het heeft veel aktes en puzzelwerk gekost om het toenmalige dorp en bewoners gezicht te geven.

detail kaart van Bilderdijck

Leuke bijkomstigheid; wat te denken van de verkoop van een woning voor de prijs van "62 paar schoenen van Spaans leer, 13-14 steken groot t.w.v. fl. 125 totaal". Die tijd is inmiddels wel voorbij..... Of post vanuit Amerika (nu New York) bestemd voor ene heer Bol. Adres luidde 'Nederland nabij Leiden, richting Valkenburg halverwege'. Door omstandigheden nooit aangekomen als gevolg van de kaping van het schip (door de Engelsen) waar de brief zich op bevond. De brief is recent aangetroffen in Londen. Een presentatie vol met feitjes en mooie informatie over Valkenburg. Nogmaals, het was een geslaagde avond.

Gert de Vries.

Verborgen industrie

In de bodem van Valkenburg zijn resten van een verdwenen belangrijke industriële tak van Valkenburg aan het licht gekomen. Archeologen stuitten bij opgravingen in april en mei dit jaar op niet één, niet twee, maar liefst vier imposante kalkovens – eeuwenoude industriële reuzen, verscholen net onder de oppervlakte van het voormalige Uxem-terrein. Daarnaast kwamen de resten van een eeuwenoude pannenbakkerij aan het licht.

Aan de noordzijde van het terrein resten van diverse kalkovens, waaronder deze die reeds in de 17e eeuw is gebouwd. Foto: Tim de Ridder,

In de luwte van de Rijn, op veilige afstand van het oude dorp Valkenburg, is een plek herrezen waar vuur, steen en schelp samensmolten tot een levendige industriële zone. Eeuwenlang vormden de walmende kalkovens een belangrijke markering in het

landschap, met name de latere kalkovens torende hoog uit boven de omringende bebouwing. Wat vandaag het toekomstige woongebied 't Valken Tij heet, was vierhonderd jaar geleden een plek waar mannen dag en nacht werkten rond loeihete

ovens, de geur van verbrand kalk en zweet in de lucht, het gekraak van kruiwagens vol schelpen over stenen vloeren.

De kalkovens zijn niet alleen indrukwekkend qua omvang – met doorsneden van 9 tot 12 meter – maar ook uitzonderlijk goed bewaard gebleven in de bodem. Dit is bijzonder om de resten zich niet diep in de bodem bevonden en nauwelijks verstoord waren. Gezien de latere activiteiten is het bijzonder te noemen dat de resten nog zo intact waren.

De funderingen zijn meer dan een meter dik, de bakstenen vloeren nagenoeg intact en deels verglaasd door de immense hitte van het eeuwenlange gebruik. In de vloer zijn zelfs nog de gootjes zichtbaar waarin arbeiders ooit de gebluste kalk uitschepten – de kalk die eeuwen geleden lang een belangrijke grondstof vormden voor de bouw, in het bijzonder het pleisterwerk. Dat er in dit gebied kalkovens hadden gestaan, was historisch gezien geen verrassing. In de beschikbare archiefbronnen was sprake van drie ovens. Verrassend was de vondst van een vierde kalkoven.

De stooggaten en de vloeren zoals hier te zien is, waren grotendeels nog intact.

Industriegebied

Vanaf de late middeleeuwen ontwikkelde het gebied zich langs de Rijnmond tot ver landinwaarts tot een aaneenschakeling van industriegebiedjes, waaronder de kalkbranderijen, pannen- en steenbakkerijen. De combinatie van de schelpen voor grondstof en de rijn als belangrijk transportader vormde een vruchtbare combinatie voor die industriële takken die eeuwenlang floreerde. Gebluste kalk was onmisbaar voor metselwerk en pleisterwerk, en werd verkregen door het verhitten van schelpen in kalkovens. Die schelpen kwamen rechtstreeks uit de nabijgelegen zee, een onuitputtelijke bron voor schelpen.

Er waren zelfs speciale schelpenvissers die langs het strand de schelpen verzamelden. Die schelpen, vooral mossels, oesters en kokkels, vormden de brandstof voor de kalkovens. In een proces dat dagen kon duren, werden ze verhit tot ze uiteenvielen in kalk. De ovens moesten constant worden bijgevuld en bemand. Het werk was zwaar, de hitte ondragelijk, en het gevaar voor brand altijd aanwezig. Daarom stonden kalkovens vaak op enige afstand van de dorpskern, zoals ook hier, aan de oevers van de Rijn. De ligging was strategisch: dichtbij de zee voor de aanvoer van schelpen en aan het water voor transport. Kalk werd namelijk ook per schip verder het land in vervoerd.

Drieduizend graden, drie eeuwen lang

Het meest fascinerende aan de vondst is misschien wel de duurzaamheid van de ovens.

plattegrond van het gebied in 1821

Twee van de vier ovens zijn gebouwd aan het begin van de 17e eeuw en bleven tot in de 19e eeuw in gebruik – ruim drie eeuwen lang. Het geeft een indruk van de degelijkheid van de constructie én de continuïteit van de lokale kalkproductie. Archeologen vonden ook de resten van een bijgebouw bij de ovens. Vermoedelijk is dit het zogenaamde *blushuis* geweest, waar de kalk geblust werd met water

De laatste kalkoven van Zuid-Holland staat in Katwijk

Het gaat om de monumentale kalkoven, 23 meter hoog en tot 1971 in gebruik.

Naar schatting zullen in de provincie Zuid-Holland tientallen tot honderden kalkovens zijn geweest. Ze zijn allemaal bovengronds verdwenen. Op één na... Die staat nog in Katwijk aan de Reygerberglaan en is wettelijk beschermd.

Pannenbakkerij

Naast de resten van kalkovens zijn er op het terrein ook de goed bewaarde resten aangetroffen van een pannembakkerij. Zowel de fundering van het gebouw als die van de plek waar de oven zal hebben gestaan bevond zich nog gaaf in de grond. Ook deze resten bevonden zich ondiep in de bodem en ook deze oven lijkt eeuwenlang in gebruik te zijn geweest. De archeologen vonden in de afvalpakketten diverse resten van dakpannen die vermoedelijk ter plaatse zijn gemaakt.

resten van pannembakkerij uit de 17^e eeuw.

Heeft u informatie?

Om de archeologische resten goed te kunnen duiden en het verhaal compleet te maken, zijn we op zoek naar informatie. Heeft u foto's, verhalen of familieherinneringen die te maken hebben met de kalkovens, schelpenvisserij, pannembakkerij of het Uxem-terrein? Was een van uw voorouders betrokken bij deze ambachtelijke nijverheid? Heeft u oude documenten, kaarten of zelfs gebruiksvoorwerpen die iets kunnen vertellen over deze periode? Uw informatie kan van grote waarde zijn om het verhaal van de kalkovens en pannembakkerijen compleet te maken. Mocht u informatie hebben, dan kunt u contact opnemen met de gemeentelijk archeoloog: t.deridder@katwijk.nl.

Dit artikel is eerder geplaatst in het tijdschrift Oud Katwijk (nummer 83, november 2025) en is met toestemming van de auteur overgenomen in de nieuwsbrief.

Loonbedrijf de Vries (van H.A. naar H.A.& Zn tot H.D. de Vries)

Van H.A.

naar H.A. en Zn

tot H.D. de Vries.

Ons Valkenburg is al eeuwen lang een mooi dorp. Begin 20^e eeuw was het nog een klein dorpje binnen enorm veel (tuinders-)grond. Denk hierbij aan 't Joght, Duyfrak, de Bonksem, de Woerd enz. Veel land dus en dus ook veel kwekers, tuinders en boeren. Veel van dit land moest natuurlijk tussen de oogsten door (en afhankelijk van het seizoen) bewerkt worden.

Begin 20^e eeuw woonden er ook al (relatief) veel 'de Vriezen' op 't dorp. Onder andere Dirk de Vries, de opa van Henk de Vries (Hoofdstraat), met wie ik het gesprek over dit artikel heb gehad. En als Henk begint te praten (over de historie van het loonbedrijf in dit geval), hoeven er niet veel vragen meer gesteld te worden. Henk zit op zijn praatstoel en in de startblokken en begint als volgt:

In de jaren vlak voor de oorlog werkte Henk zijn vader (ook Henk) samen met een paar broers in een bedrijf die als 'agrarisch in de breedste zin van het woord' omschreven kan worden. Met zelf gekweekte groenten en fruit deed ome Piet 'de Amsterdamse mart', ome Dick 'de Haagsche mart', ome Jan was 'de landbaas' (baas Jan), ome Joop en vader Henk hielden koeien en deden divers rij- en ploegwerk voor (ook) andere kwekers. Het land van de noeste arbeid van deze 'de Vries-club' bevond zich hoofdzakelijk op de Woerd, op het Duyfrak en ver achter in 't Joght.

In 1941 is het b(ro)erenbedrijf opgesplitst en gingen de diverse broers ieders zijn weegs. Ieder hield min of meer zijn eigen oorspronkelijke werkzaamheden aan terwijl vader Henk het loonbedrijf opstartte. Nu was de oorlogstijd niet de meest ideale periode om als zelfstandige te beginnen maar met hard werken hield Henk het hoofd boven water. Met paard en wagen werd er in die periode begonnen met grootschalige (door de oorlog noodzakelijke) verhuizingen, er moest nog veel puin geruimd maar ook vracht gereden worden, oogsten van diverse

tuinders moest naar de veiling vervoerd worden enz. Tot 1962 is al dit vervoer en loonwerk uitgevoerd met 2 paarden ('vossen'). Er werd gewerkt vanuit Hoofdstraat 17 (overzijde van de Lange Commandeursstraat), een prachtig authentiek pand, die helaas afgebroken is.

Hoofdstraat 17

Een bepaalde periode heeft dit mooie pand te boek gestaan als 'de rotte kies van de Hoofdstraat' (maar dat is echt een heel verhaal apart ....).

De ontwikkelingen binnen het bedrijf gingen stevig door, zoon Henk kwam er bij en in 1961 werd er geautomatiseerd .....! De eerste Holder (éénassige ploeg- en/of freesmachine) werd aangeschaft. Een niet geringe investering van fl. 5.500 voor een 12 pk dieselapparaat. 3 jaar later volgde de 2e Holder want er was gelukkig werk genoeg. Het bedienen van een Holder hield in dat de 'machinist' bar lange dagen achter de machine moest lopen om te freesen of te ploegen. '4-daagse etappes' van 35-40 kilometer per dag waren geen uitzondering .....! Om deze niet vrijwillige wandeltochten wat te beperken en efficiënter te kunnen werken werd op een gegeven moment geïnvesteerd in tractoren. Er werden hoeken land geploegd voor 'een kwartje de roe'.

Er zullen niet veel 'hoeken land' zijn in ons dorp waar de firma de grond niet bewerkt heeft.

In de loop der jaren kwamen de broers Jan en Arie ('Aai') er bij én personeel, tot in de jaren

'80 waren er binnen het bedrijf 7 man werkzaam. Inmiddels werd er ook volop het nodige grondwerk verricht met graafmachines.

Tevens werd er geïnvesteerd in vrachtauto's om stukgoed voor derden te vervoeren. Er werd veel gereden van en naar de haven van Rotterdam met zogeheten 'deelpartijen'. Regio Rotterdam was qua verkeer wel even wennen, wat dat was andere koek dan 'de lokale verkeersdruk' in Valkenburg en omgeving. Veel transport is verricht voor muziekinstrumentenfabriek 'Adam'; aan het buitenland verkochte instrumenten moesten vanuit Thorn (later Ittervoort) vervoerd worden naar hoofdzakelijk haven Rotterdam voor het vervoer over zee. In de jaren '85-'88 is de firma nadrukkelijk betrokken geweest bij de archeologische opgravingen langs de Achterweg (vh Praetorium Agrippinae). Er werd daar toen volop onderzoek gedaan naar restanten en overblijfselen uit de Romeinse tijd voordat de Tjalmaweg aangelegd zou worden.

graven en schaven naar Romeins verleden

Inmiddels zijn de heren de Vries allemaal gepensioneerd, maar de oorspronkelijke (transport- en loonwerk-)activiteiten vinden nog steeds op (kleinere schaal) plaats. Voor wat betreft het oorspronkelijke loonwerk is de spoeling in regio Valkenburg door de jaren heen wel heel dun geworden. Heel veel van de mooie tuindersgrond heeft plaats moeten maken (en dat gaat nog steeds door) voor nieuwbouwwijken en bedrijfsterreinen. Jammer maar noodzakelijk gezien alle ontwikkelingen die gaande zijn. Dit noemen ze toch 'maatschappelijke evolutie'? Bedankt Henk voor de gastvrijheid en de mooie verhalen!

Henk de Vries op de heftruck

Gert de Vries.

Henk de Vries sr. is hier aan het ploegen met 3 paarden waaronder het Paard van Varkevisser.

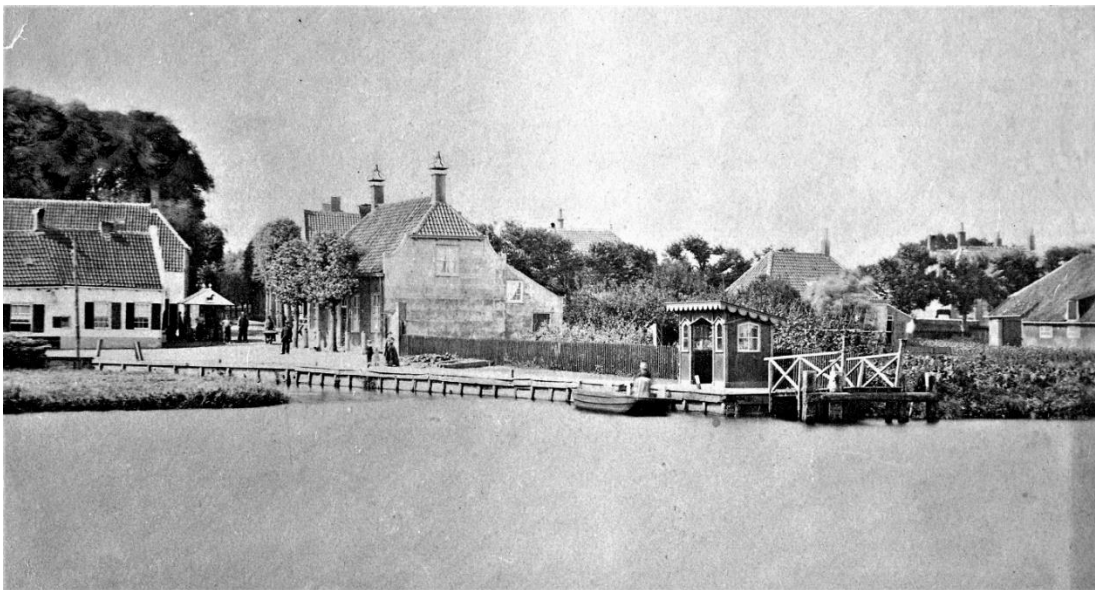
Eén van de vele mooie foto's uit het dorpsarchief. Zeer de moeite waard deze te bezoeken.
www.oudvalkenburgzh.nl

Het jaar 2025

Foto's Jaap Dubbeldam.

De straat in Valkenburg. (16) 't Veerpad.

1875 het Veerpad met in het verlengde de broekweg. Op de voorgrond het ponthuisje met pontje.

Als laatste in de rij van het eeuwen oude stratenpatroon, het Veerpad. Eigenlijk hadden we hiermee moeten beginnen. Het Veerpad (enig in zijn soort) is een van de oudste straten. Het zou zomaar kunnen dat het pad (of een gedeelte daarvan) er al lag in de Romeinse tijd. Immers de contouren van de oostelijke poort van het Castellum liggen nagenoeg in het verlengde van het huidige Veerpad. Zeker is dat het Veer er al lag in 1372. In oude stukken staat dat de Sint Pancraskerk te Leiden anderhalve morgen land koopt "bij het veer te Valkenborch". Het gaat hier dan wel over het pontje, maar daar hoort zeker het Veerpad bij.

Vanouds waren er drie veerverbindingen over de Rijn ten westen van Leiden: het Haagsche Schouw, het Valkenburgse Veer, en het veer in Katwijk aan de Rijn. Het Haagsche Schouw werd als veer in 1802 vervangen door een brug. Hetzelfde was in Katwijk al in 1612 gebeurd. Het Valkenburgse veer is er nog steeds en één van de oudste nog bestaande veerverbindingen in ons land.

In 1619 vraagt de Heer van Valkenburg Johan de Hertoge aan de Staten van Holland toestemming om een tarief voor het Valkenburgse Veer vast te stellen. De oude penning is geen wettig betaalmiddel meer en er ontstaan "kijvagiën en vegterijen" rond het pontje. Met andere woorden: er wordt gescholden en gevochten.

detail plattegrond uit 1630.

Het lijkt er op dat het Veerpad is verlegd naar de andere zijde van het eiland richting Commandeurssteeg. Ook is duidelijk te zien de scherpe bocht in de Rijn. Deze wordt pas rechtgetrokken na de meidagen van 1940 als onderdeel van de wederopbouwplannen.

In de 18^e eeuw lag het Veerpad in ieder geval weer op de oude plek. Op de hoek woonde de veerman. Het Veerpad steeg aanzienlijk in aanzien toen de directeur van de pannenfabriek, Willem Hendrik van Oordt, in 1880 een groot pand op de hoek liet bouwen.

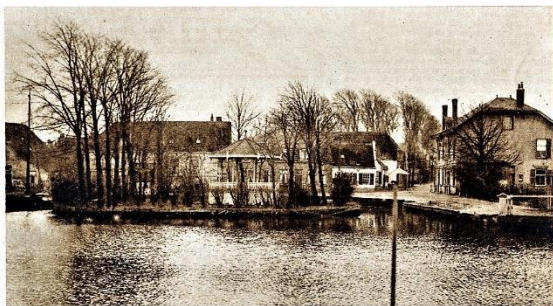

het herenhuis RIJN-RUST.

Vanaf 1895 de burgemeesterswoning. Toen werd van Oordt burgemeester van Valkenburg.

Na hem heeft burgemeester Lotsy met zijn gezin er gewoond tot 1908. Het pand werd vervolgens gesplitst in twee woningen. Ook de slagerij Van Kesteren kreeg ruimte in het pand.

In de jaren twintig werd het Veerpad het centrum van het dorp. Met het plaatsen van een muziektent op het eilandje zorgde Valkenburgs Harmonie regelmatig voor vertier en amusement.

eiland met muziektent aan het Veerpad.

Het Veerpad had (heeft) nog een andere belangrijke functie in het sociale leven van de Valkenburgers. Centraal daarin stond het Veerponthuisje met de pontbaas.

De laatste nieuwtjes werden daar geventileerd. Voor de jeugd van Valkenburg was het de favoriete hangplek. Dat was al zo

in de jaren dertig. Nu nog wordt er afgesproken "zo en zo laat bij het pontje".

de hangplek voor jongeren.

In 1959 kwam er een nieuw ponthuisje, opgetrokken in steen. Het "luxe" onderkomen behield dezelfde functie. Nog steeds is de pontbaas in voor een praatje.

het nieuwe Veerponthuisje.

In de vorige eeuw kreeg het Veerpad ook een belangrijke functie als Kade. Veel tuinders hadden een platbodem waarmee kisten met kool, aardappelen en dergelijke konden worden vervoerd. Aan het Veerpad was ruimte deze over te laden op de vrachtwagen. Andersom kwam ook voor. Dan voer men met de handel naar de groenteveiling in Katwijk binnen.

Hoogtepunt voor het Veerpad is de derde zaterdag van november.

De intocht van Sinterklaas.

Henk Imthorn

Hobby archeologen over hun vondsten op de Woerd

Bij de vele opgravingen in Valkenburg hadden de archeologen veel steun van hobbyisten, die met hun metaaldetector rondom de woerd veel ontdekkingen deden.

In dit boek vertellen negen onderzoekers hun verhaal. Eén van hen is onze vrijwilliger Rob de Graaf uit Katwijk aan de Rijn. Vol passie vertelt hij hoe spannend dergelijke onderzoeken zijn. Het is een lijvig boekwerk geworden.

In te zien in het Torenmuseum gedurende de openingstijden. En voor de ware liefhebber vast wel ergens te koop.

HET DORPSARCHIEF

Het dorpsarchief bewaart alle verhalen en beelden van mensen, gebouwen en gebeurtenissen in ons dorp. Het dorpsarchief is interactief U kunt allen een bijdrage leveren doormiddel van foto's en verhalen. Ook is er iedere tweede woensdag van de maand een inloopochtend in de zaal van de kerk. Daar gaan we met u langs vele situaties uit het verleden van ons dorp. Daarbij kunt u ons helpen met informatie naar aanleiding van de beelden. **De eerst volgende ochtend is 14 januari 2026. / 10.00uur** Zie de website: www.oudvalkenburgzh.nl

“TORENMUSEUM AAN DE LIMES”

Geopend: iedere zaterdag tussen 13.00 uur en 16.00 uur,
en zondagmiddag tussen 13.00 uur en 16.00 uur.
(andere tijden op afspraak in dien mogelijk)

Op dinsdag tussen 10.00 en 12.00 uur zijn er vrijwilligers in de toren aanwezig.
U bent dan ook van harte welkom. We zien u graag langs komen.

*Auteursrecht berust bij Vereniging Oud Valkenburg.
Met dank aan Linda v.d. Berg voor haar bijdrage bij de verspreiding.*

OUD VALKENBURG